

1400 grader er alvor!

Tekst og foto: Kjell Helge Johansen

Jeg hadde vært klasselærer i steinerskolen nesten 15 år, og hadde erfart at mange elever ikke hadde utbytte av ordinær undervisning. Jeg ville noe nytt for disse elevene, og satte i gang med Vidarprosjektet. Full av idealisme og med masse energi og begeistring satte en liten gruppe mennesker i gang. Vi hadde ikke lokaler, men tok i bruk Sandbakken, en liten husmannsplass på Heimdal med 4 småhus som kunne fungere som ramme rundt undervisningen.

Godkjenningsprosessen av lokaler hoppet vi glatt over, og drev prosjektet mot "all fornuft". Kommunens folk i hjelpetjenesten ble begeistret, og begynte å rekruttere elever til oss som de selv ikke klarte å gi et adekvat tilbud, og midler fulgte med i tillegg til den statlige bevilgningen vi fikk gjennom privatskoleloven.

Rotvollperioden

Dette gav oss handlingsrom og etter et par år under vingene til Steinerskolen i Trondheim, var vi i ferd med å søke om selvstendig skolegodkjenning, og fikk det i år 2000. Da var vi i gang på Rotvoll gård, som vi kjøpte sammen med Camphill Norge. Elevene strømmet til og vi hadde i mange år lange ventelister og opplevde gråtende foreldre og elever, som ikke kunne få plass ved skolen.

Hva var årsaken til at det gikk rimelig bra? Vel, det kan sies at vi klarte å skape et miljø rundt de praktiske fagene som elevene fant seg til rette. Vi lettet teoritrykket vesentlig, og kom inn i en kreativ og kunstnerisk prosess med skapende aktiviteter i håndverk og en bunnsolid rytme i hverdagen med undervisning, måltider, lek og samtale. Teori fikk komme når selvbildet var på plass, og troen på egne evner og muligheter var reetablert etter mange år som skoletapere og problemelever. Noen hadde vært utagerende, og svært mange innagerende med selvdestruktive trekk.

Vi definerte oss som "Slow School" og dagsrytmen var menneskelig. Vi startet dagen med en oppmøtetid hvor elevene kunne komme og få et sunt, lite måltid. Mange elever hadde ikke frokostvaner og møtte energiløse på skolen. Samtaletid fulgte, og elevene fikk våkne, fortelle og lytte. Lærerens oppgave var å føye til der han så muligheter. En elev fortalte om en død ugle på vei til skolen, og læreren fulgte opp med en hel biologitime som gav innsikt i fauna og miljø. Elevene skjønte det ikke, for ofte når en slik time var til ende så spurte de "Skal vi ikke begynne snart?" Jo svarte læreren og smilte, han hadde

allerede undervist høyverdig teori i en time. "Begynne" det var nemlig turen. De startet hver dag med en liten times fysisk fostring. Vi kalte det "Å gå til Oslo". 3 km hver dag i 200 skoledager blir 60 mil. Et bra krafttak når man ser det over tid.

Deretter startet teorifagene. Tilrettelagt undervisning på pulten hvor startpunktet var det eleven kunne fra før og å strekke det så langt som man klarte. Klarte de ingenting, så var det å gjøre noe praktisk. Basisfagene var utgangspunktet. Skrive, lese, matte, engelsk, historie og geografi. Etter teoridelen først på dagen, kom lunsjen med varm eller kald mat laget av elevene selv etter tur. Et kulinarisk og sosialt høydepunkt på dagen. Så var det friminutt, utelek og deretter en ny undervisningsøkt med praktiske fag. Smiing, sløyd, lærarbeid, tinnstøping, vedhugging, jordbruk med dyrestell, fjordfiske og alt hva lærerne hadde kunnskaper og ressurser til å gjøre. Vi var oppfinnsomme og fantasien var stor. Elevene ville knapt gå hjem i perioder.

Pedagogiske resultater

Ofte resultatene kom raskt. Vi opplevde elever som fikk dramatisk forbedringer både psykisk, og i hverdagen sammen med de andre. Notoriske skolevegrere hadde 0 i fravær, og suicidale elever fikk livslysten tilbake. Vi opplevde takknemlige kommunale saksbehandlere i hjelpetjenesten, og foreldre som takket for et "nytt barn". Det var også en hverdag med store utfordringer og nederlag, men trenden var god. Det gikk framover med de fleste. Vi var på sporet av helbredene krefter. I årene siden har over 70 barn og ungdommer vært elever, og de elevene som har begynt i barne- og ungdomsskolen har ofte fortsatt over i det videregående trinnet vi fikk godkjent. Hovedtrekkene var nå etterhvert klare: En praktisk og erfaringsbasert pedagogikk, hvor de sansemotoriske opplevelsene sto sentralt, gav gode resultater. Ikke bare i praktiske ferdigheter, men også intellektuelt og sosialt. Vi hadde i stor grad klart å løse de pedagogiske oppgavene.

Ilmarinenprosjektet: et steg videre

Mitt andre initiativ, som har gitt meg nye erfaringer, er Ilmarinenprosjektet. Etter 10 år med vidarpedagogikken gikk jeg i 2006 i gang med å planlegge et friår. Idéen var å reise rundt med en ambulerende smie på Steinerskolene i Norden. Det ble kjøpt inn tilhenger og utstyr, og avtaler ble gjort med skolene. Jeg brukte ca 14 dager på hver skole, og rigget opp en utesmie i skolegården.

Dagen begynte med en samling rundt ilden i essa som var tent da elevene kom. Det ble kanskje servert litt varm

Fra Ilmarinens besøk på Ringerike Steinerskole

drikke og elevene fikk sette seg ned rundt essa. Dagen startet alltid med en fortelling. Det ble fortalt fra Kalevala, det finske nasjonaleposet om smeden Ilmarinens bragder og mesterverker i essa. Siden var det å fyre opp ilden og gå i gang med smi-prosessen. 5 -8 elever i sving om gangen og det var viktig å finne rytmen og være i god kommunikasjon. Det var jo ikke lek, men et arbeid som kunne være farlig og krevde full oppmerksomhet. 1400 grader på spissen av ditt emne, er alvor.

Jeg opplevde ikke noen som skadet seg i løpet av de årene jeg arbeidet, dels på grunn av planlegging og dels på grunn av arbeidets karakter. Noen små svimerker ble det, men aldri mer enn en liten hvit flekk som fortalte eleven ettertrykkelig at konsentrasjonen hadde vært lav. Lærerens oppgave var å trøste litt, og smøre på litt salve for å dempe smerten. Kommunikasjonen var ofte non-verbal. Når elevene fant rytmen mellom esse og ambolt fikk vi flyt i arbeidet og læreren trådte støttende til når det trengtes. Det var viktig at ingen mislykkes i prosessen. Vi kunne være uheldig og brenne et jern, men kunsten var å berge emnet. Det ble en krok eller en kniv, men litt kortere.

Hele skolen ble involvert, og alle elevene fikk delta. Min intensjon var ikke primært å gi elevene en god pedagogisk opplevelse, men å kvalifisere lærerne. Jeg ba om at minst 2 faste lærere med interesse for håndverk skulle delta og få opplæring i smifaget. Så satte vi i gang essa, elevene kom i tur og orden, og det ble masseprodusert kroker og kniver på løpende bånd. Alt foregikk på skole-

plassen, og alle skolens elever sto gjerne rundt og kikket når en gruppe var i sving. For mange elever var dette et første møte med esse, ild og hammer, og gleden lyste i ansiktet til elevene når de med sot på nesa gikk hjem med en egensmidd krok eller kniv.

Som lærer fikk jeg oppleve den sult dagens ungdommer hadde etter praktisk arbeid. Det er et sug etter sanseopplevelser. Et uttrykk jeg brukte, var satt litt på spissen, at elevene "var teoretisk overmette i hodet og hadde hungersnød i hendene". På alle skolene opplevde jeg at enkelte elever ble helt oppslukt av arbeidet, og gjerne stod i ledige stunder hele dagen og bare sugde til seg stemningen og arbeidet som foregikk. Ikke uventet var dette ofte elever med tilrettelagte behov.

Kveldene ble brukt til pedagogiske foredrag og praktisk demonstrasjon i smia for foreldre og lærere. Jeg opplevde det samme suget etter sanseerfaringer hos dem. Idéen var som nevnt over, å gi den praktiske kunnskapen og vidarpedagogikken videre til skolen.

Et av grepene var at når jeg dro fra skolen, så sto det komplette utstyret igjen. Skolen hadde kjøpt alt sammen og kunne fortsette med faget på grunnlag av den opplæringen som var gitt og et komplett enkelt utstyr til faget. Det var et sentralt grep, og senket terskelen for å komme igang. 14 skoler over hele Norden ble besøkt og en god dokumentasjon finnes på nettet med en dag for dag logg og bilder fra alle skolene: www.antro.no/ilmarinen